

**Suw** ([hidrogen oksidi](#)) — [binar organiki däl birleşme](#), [himiki formulasy](#)  $H_2O$ .

Suwuň [molekulasy](#) öz aralarynda [kowalent baglanyşyk](#) bilen birleşýän iki sany [hidrogen](#) we bir sany [kislород](#) atomyndan ybaratdyr. Ol [adaty şertlerde](#) dury [suwuklyk](#) bolup durýar, onuň [reňki](#) (kiçi [göwrümde](#)), [ysy](#) we [tagamy](#) bolmaýar. Onuň [gaty ýagdaýy buz](#), [gar](#) ýada [gyraw](#) diýlip, [gaz](#) görnüşli ýagdaýy bolsa, suw [bugy](#) diýlip atlandyrylýar. Suw [suwuk kristal](#) görnüşinde hem bolup bilýär ([gidrofil](#) ýerlerde) [Ýer](#) ýüzüniň 71 %-ini (361,13 mln km<sup>2</sup>) suw ([okeanlar](#), [deňizler](#), [köller](#), [derýalar](#), buzlar) gaplap alýar. Ýerdäki suwuň takmynan 96,5 %-i okeanlarda ýerleşýär, dünýädäki suw zapasynyň 1,7 %-ini ýerasty suwlar, ýene 1,7 % ini [Antarktidanyň](#) we [Grenlandiýanyň](#) buzluklary we buzly örtükleri, uly bolmadyk bölegini derýalardaky, köllerdäki we [batgalyklardaky](#) suwlar we 0,001 %-ini bulutlardaky suwlar emele getirýär. Ýerdäki suwlaryň uly bölegi şor bolmak bilen, ol [oba hojalygy](#) we agyz suwy üçin ýaramsyzdyr. [Süýji suwuň](#) paýy 2,5 % çemesi bolup, onuň hem 98,8 %-i buzluklarda we [ýerasty suwlarda](#) ýerleşýär. Tutuş süýji suwuň 0,3 %-e golaýy derýalarda, köllerde we [atmosferada](#) saklanýar, ondan hem az bölegi (0,003 %) bolsa, janly organizmlerde ýerleşýär.

Ol oňat [güýçli polýar erediji](#) bolup durýar. Tebigy şertlerde hemişe özünde erän maddalary ([duzlar](#), [gazlar](#)) saklaýar.

Suw Ýeriň ýüzünde [ýaşaýşyň](#) döremeginde we dowam etdirilmeginde, [janly organizmleriň](#) himiki gurluşynda, [klimatyň](#) we [howanyň](#) formirlenmeginde uly ähmiýete eýedir. Ol [Ýer](#) planetasynda ähli janly jandarlar üçin iň möhüm madda bolup durýar.

Suw - ýaşaýan planetamyзда iň köp ýaýran organiki däl birleşme bolup, tebigatda suwuk, gaty, gaz halynda saklanýar. Suw ähli ýaşaýş hadysalarynyň esasydyr, fotosintez hadysasynda kislородyň ýeke-täk çeşmesidir. Suw diňe bir suw toplumlarynda däl-de, howanyň we topragyň, ähli janly-jandarlaryň düzüminde, umuman, biosferanyň ähli çäklerinde saklanýar. Janly organizmler özleriniň biomassasynda 80-90%-e çenli suwy saklaýar we onuň 10-20%-iniň ýitirilmegi ölüm howpuny abandyrýar.

Tebigy ýagdaýda suw hiç haçan goşyndysyz bolmaýar. Onda ergin halynda dürli gazlar we duzlar, gaýmalaşýan gaty bölejikler saklanýar. 1 litr süýji suwuň düzüminde 1 grama çenli duzlar bolýar.

Ýaşaýan planetamyzdaky ähli suwlaryň köp bölegi okeanlarda we deňizlerde jemlenendir. Süýji suwlaryň köp bölegi (85%) bolsa, polýar zonanyň we daglaryň buzluklarynda saklanýar. Tebigatda süýji suwuň emele gelmegi kiçi we uly suw aýlanyşygynyň netijesinde bolýar.

Ýerde ýaşayşyň ýüze çykmagy bilen tebigatda suwuň aýlanyşygy hem çylşyrymly häsiýete geçýär. Çünki, fiziki bugarmaklygyň (suwuň buga öwrülmeginiň) ýönekeý hadysasyna janly organizmleriň ýaşayş işjeňligi bilen bagly bolan çylşyrymly hadysalar hem goşuldy. Suwuň aýlanyşygynda adamynyň hojalyk işjeňliginiň täsiri has-da uly ähmiýete eýe boldy.

**Soltangül SAPARGAZAKOWA**  
**Türkmen oba hojalyk institutynyň**  
**Daşoguz agrosenagat orta hünär**  
**okuw mekdebiniň talyby**